



Psychosocial Dynamics of Violence Trend

Selahattin YAKUT¹

Keywords

Psychology of Religion,
ViolentTendency,
Pandemic,
Adolescence, High School.

Abstract

Violence" as a multidimensional psychosocial problem that is interpreted as all kinds of harmful actions in physical, verbal, emotional, psychological, sexual and economic terms, is the source of today's people to experience perhaps the most traumatic period of their history. Violence, which is identified with dramatic processes in collective memory and can be positioned as one of the biggest obstacles to the construction of a more livable world, has become the strongest trigger of different problems beyond what is known today by increasing its level of impact. It is seen that violence, which symbolizes the destructive aspect of human beings, poses a great threat to "educational institutions", which we foresee to be an important argument in shaping the future of humanity. In this context, our study aims to investigate the tendencies towards violence that we assume to be the source of many psychosocial problems and reduce the quality of life of high school students in adolescence, who have a more dominant character compared to other developmental periods in terms of their potential to affect life, in terms of various demographic variables and thus, to determine the psychosocial dynamics of the tendency to violence. bears. The sample of the study consists of a total of 86 high school students, 53 (61.6%) girls and 33 (38.4%) boys, who participated in the survey we conducted via the internet. The data obtained using the "Personal Information Form" and the "Violence Tendency Scale" developed by Gökalp, Bayat, Türkçapar (1995) were applied in the SPSS program with descriptive statistics such as arithmetic mean, frequency, standard deviation and Chi-Square test procedures with the significance level of $p < 0.05$. As a result of the procedures carried out, the variables of "gender, class, economic status, satisfaction with school climate, assessment of the pandemic effect and perception of God", in addition to the variables of school type and daily internet occupation, are the source of statistically significant differences and thus, it is important in shaping the violent tendencies of high school students in adolescence. It has been determined that they are determinants.

Article History

Received
11 Aug, 2020
Accepted
30 Sep, 2020

¹ Corresponding Author. ORCID: 0000-0002-3189-2123. Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, selahattin.yakut@yobu.edu.tr

Şiddete Eğilimin Psikososyal Dinamikleri

Anahtar Kelimeler

Din Psikolojisi,
Şiddet Eğilimi,
Pandemi, Ergenlik,
Lise.

Özet

Fiziksel, sözel, duygusal, psikolojik, cinsel ve ekonomik bakımdan zarar verici her türlü eylem şeklinde anlamlandırılan çok boyutlu psikososyal bir problem olarak "şiddet", günümüz insanının belki de tarihinin en travmatik sürecini yaşamasına kaynaklık etmektedir. Kolektif hafızada dramatik süreçlerle özdeşleşen ve daha yaşanılır bir dünya inşası önündeki en büyük engellerden birisi olarak konumlandırabileceğimiz şiddet, günümüzde etki düzeyini artırarak bilinenlerin ötesinde daha farklı problemlerin de en güçlü tetikleyici haline gelmiştir. İnsanın yıkıcı yönünü sembolize eden şiddetin, insanlığın geleceğinin şekillenmesinde önemli bir argüman olduğunu öngördüğümüz "eğitim kurumları" üzerinde de büyük bir tehdit oluşturduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmamız hayatı etkileme potansiyeli yönüyle diğer gelişim dönemlerine göre daha baskın karaktere sahip ergenlik dönemi içinde bulunan lise öğrencilerinin psikososyal boyutlu pek çok probleme kaynaklık ettiğini ve hayat kalitesini düşürdüğünü var saydığımız şiddete yönelik eğilimlerini çeşitli demografik değişkenler açısından araştırma ve böylece şiddete eğilimin psikososyal dinamiklerini belirleme amacı taşımaktadır. Araştırma örneklemini, internet aracılığı ile düzenlediğimiz ankete katılan 53 (%61,6) kız ve 33 (%38,4) erkek olmak üzere toplam 86 lise öğrencisi oluşturmaktadır. "Kişisel bilgi formu" ile Gökalp, Bayat, Türkçapar (1995) tarafından geliştirilen "Şiddet Eğilim Ölçeği" kullanılarak elde edilen veriler SPSS programında aritmetik ortalama, frekans, standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiklerle birlikte Ki Kare test işlemleri anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edilerek uygulanmıştır. Yapılan işlemler sonucu araştırmada "Okul türü ve internetle günlük meşguliyet değişkenleri dışında "cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, okul ikliminden memnuniyet, pandemi etkisine yönelik değerlendirme ve Tanrı algısı" değişkenlerinin istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklara kaynaklık ettikleri ve böylece ergenlik dönemindeki lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin şekillenmesinde önemli belirleyiciler oldukları tespit edilmiştir.

Makale Geçmişi

Alınan Tarih
11 Ağustos 2020
Kabul Tarihi
30 Eylül 2020

1. Giriş

İnsan, zihinsel dünyasında birlikte yaşama kodlarıyla donatılmış olarak dünyaya gelen sosyal bir varlıktır. Sosyal bir varlık olmanın yansıması olarak çevreyle kurduğu ilişkişeklinde anlamlandırabileceğimiz sosyalleşme; insanın fizyolojik, duygusal, zihinsel, dilsel, sosyal ve psikolojik yönlerinin gelişmesi açısından son derece önem arz etmektedir. Bu anlamda insanların toplumsal hayatlarını birlikte inşa etmeleri de sosyalleşmeyle ilişkilendirilebilecek bir husustur. Buınşa sürecinin olumlu bir atmosferde gerçekleşmesi, insanın sağlıklı bir gelişim sürecine ve kendilik farkındalığına bir referans niteliğindedir. Ancak bu süreç, mutlu ve huzurlu bir hayat için tehdit olabilecek problemler de barındırmaktadır ki bunların en önemlilerinden birisi olarak "şiddet problemini" göstermek mümkündür.

En genel anlamda Dünya Sağlık Örgütü (2002) tarafından "bireyin kendisine, başkasına, belirli bir topluluk veya gruba yönelik yaralama, ölüm, fiziksel zarar, bazı gelişim bozuklukları veya yoksunluk ile sonuçlanabilen, tehdit ya da fiziksel zor kullanma" olarak tanımlanan şiddetin; tükenmişlik (Öztoprak, 2014), depresyon (Akalin, 2010; Ünsal, 2019), sosyal kaygı (Kılıçarslan ve Parmaksız, 2020), ruhsal problemler (Çetin, 2013), bellek ve dikkat problemleri (Ülger, 2019), yalnızlık (Avcı ve Yıldırım, 2014), öfke ve yabancılaşma (Avcı ve Çelikkaleli, 2016), şizofreni (Aras, 2014) gibi psikososyal problemlerin gelişiminde bir tetikleyici olarak tespit edilen işlevi ile benlik saygısı (Altan ve Şahin Baltacı, 2016), özdenetim (Vohs

vd.,2007), psikolojik sağamlık (Song, vd.,1998) gibi olumlu donanımlarla tespit edilen negatif yönlü ilişkisi, şiddetin insanın fizyolojik ve ruhsal sağlığı açısın taşıdığı büyük tehdidin en somut göstergelerindendir.

Bu açıdan din, dil, ırk farkı gözetmeksizin tüm dünyada psikososyal problemler sarmalı olarak karşılığı bulunan şiddet; geçmişte fiziksel ağırlıklı bir yaklaşımla anlamlandırılmakta iken günümüzde daha farklı boyutlara evrilerek etki sınırlarını genişletmekte ve kendini daha baskın olarak hissettirmektedir. Tüm insanlığın direkt ya da dolaylı versiyonlarıyla bir şekilde yüzleşmek zorunda kaldığı şiddet, insanlığın mutlu ve huzurlu bir dünya kurma amacını heba edebilecek en temel problemlerden birisi olarak karşımızda durmaktadır.

İnsanın hayatındaki en temel problemlerden birisi olarak şiddeti ortaya çıkaran ve şiddete yatkınlığı şekillendiren kaynakların belirlenmesi, şiddeti anlama açısından son derece önem arz etmektedir. Şiddet; genetik (Brennan, 1998), sosyal öğrenme (Uluçay, 2012), engellenme (Fairbairn (1963), temel dürtü (Poussard ve Çamuroğlu, 2015) gibi faktörlere dayandırılarak açıklanmaya çalışılmışsa da, bütüncül bir bakış açısıyla bu faktörlerin hepsinin farklı düzeylerde de olsa şiddetin ortaya çıkmasında rol oynadıklarını ifade etmenin daha isabetli bir yaklaşım olacağı düşünülmektedir. Ancak çevresel faktörlerin insan üzerindeki etki potansiyeli düşünüldüğünde; aile, arkadaş grupları, yerleşim yerinin sosyo-kültürel dokusu gibi faktörlerin kişinin şiddete eğilimini daha üst düzeyde etkilediği öngörülebilir. Zira insanın ilk sosyalleşme alanı ailedir. Bu bağlamda aile içerisinde şiddet görene ya da şiddete tanıklık eden bir çocuğun şiddete eğilim gösterme olasılığı daha fazla olacaktır. Aynı zamanda sorunların şiddet yoluyla çözülmeye çalışılması da yine çocuğun şiddeti kanıksamasına ve bir çözüm aracı olarak şiddete önem atfetmesine neden olacaktır. Bunun yanı sıra arkadaş grupları arasında şiddete önem atfedilen bir yaklaşım sergilenmesi; sosyo-kültürel yapıda otoriter kişiliklerin ön plana çıkarılması ve herkes tarafından saygı gösterilmesi gibi uygulamaların şiddete özentiği artırması beklenmektedir. Buna ilaveten ergenlik gibi fizyolojik, hormonal denge, cinsellik, kişilik, duygusal yapı gibi insan organizması üzerinde radikal değişimlerin yaşanmasına neden olan gelişim döneminin bu karakteristik özelliklerinin de şiddete eğilimi artırdığı düşünülebilir. Zira ergen, yaşadığı toplum tarafından onaylanacağına dair kanaati söz konusu ise, sosyal çevre içerisinde bağımsız bir kişilik olarak saygı görme ve topluma kendini kanıtlama konusunda şiddeti bir araç olarak kullanacak psikososyal yatkınlık içerisinde. Bu açıdan bakıldığında şiddetin çok boyutlu bir olgu olduğu ve şiddeti sınırlı bir bakış açısıyla anlamaya çalışmanın sağlıklı sonuçlar vermeyeceği görülmektedir.

İnsanların yaşadıkları travmatik süreçlerin de onların psikososyal dünyalarında olumsuz bir karşılığının olacağı öngörülebilir. Günümüzde pandemi adı verilen küresel salgının bireysel ve toplumsal hayat üzerinde ki kaotik yansımaları, bedensel hastalıklar kadar psikolojik rahatsızlıkları da tetiklediği düşünülebilir. Bu açıdan ergenlerin hem ergenlik döneminin karakteristik özelliklerinin baskısıyla hem de pandeminin toplumsal hayat ve eğitim sürecinde oluşturduğu kırılmalarla yüzleşmelerinin, şiddet eğilimi üzerinde de karşılık bulması büyük bir olasılık olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan şiddete eğilimin bireysel etkilerle sınırlı kalmayacağı ve aile, okul iklimi, eğitim süreci gibi pek çok alanda da olumsuz

yansımalarının olacağı düşünüldüğünde, ergenlik döneminde şiddete eğilimin anlamlandırılması son derece önem arz eden bir husustur.

2. Araştırmanın Amacı

İnsanlığın yüzleşmek zorunda kaldığı en önemli psikososyal problemlerden birisi olarak konumlandırabileceğimiz şiddete ergenlik dönemi içerisinde bulunan lise öğrencilerinin ne düzeyde eğilim gösterdiklerini çeşitli demografik değişkenler açısından inceleme amacı taşıyan araştırmamızda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Cinsiyet değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- Sınıf değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- Ekonomik durum değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- Okul ikliminden memnuniyet düzeyi lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- Pandemi etkisine yönelik değerlendirme değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- Tanrı algısı değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- Okul türü değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- İnternetle günlük meşguliyet düzeyi lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?
- Şiddet eğilimi ölçeğinde en yüksek ortalamaya sahip madde hangisidir?
- Örneklemin genel şiddet eğilimi ortalaması nedir?

3. Yöntem

Araştırmamızda 2019-2020 bahar döneminde lise öğrencilerinin şiddete yönelik eğilim düzeylerini çeşitli değişkenler açısından belirlemeye yönelik google form linki üzerinden interaktif olarak kişisel bilgi formu ve şiddet eğilim ölçeği sunulmuştur. Çalışmamıza 86 lise öğrencisi katılım göstermiştir. Araştırmanın değişkenleri “cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, okul ikliminden memnuniyet, pandemi etkisine yönelik değerlendirme, Tanrı algısı, okul türü ve internette günlük meşguliyet” olarak belirlenmiştir.

4. Araştırma Grubunun Özellikleri

86 kişiden oluşan örneklemin yüzdeler dağılımları şu şekildedir:

Tablo 1. Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	f	%
Kız	53	61.6
Erkek	33	38.4
Toplam	86	100,0

Tablo 1 incelendiğinde kız öğrencilerin katılım oranı erkek öğrencilerden fazladır.

Tablo 2. Sınıf Düzeyine Göre Dağılım

Sınıf Düzeyi	f	%
9	25	29.1
10	22	25.6
11	20	23.2
12	19	22.1
Toplam	86	100,0

Tablo 2'e göre en yüksek katılım 9. Sınıf öğrencileri gerçekleştirmişlerdir.

Tablo 3. Ekonomik duruma Göre Dağılım

Ekonomik durum	f	%
Düşük	21	24.4
Orta düzey	48	55.8
Yüksek	17	19.8
Toplam	86	100,0

Tablo 3'te görüldüğü üzere ekonomik durumu orta düzey olan öğrencilerin katılım oranı daha fazladır.

Tablo 4. Okul İkliminden Memnuniyet Durumuna Göre Dağılım

Memnuniyet Durumu	f	%
Memnun	49	57.0
Memnun değil	37	43.0
Total	86	100,0

Tablo 4'e göre okul ikliminden memnun olan katılımcılarının oranı yüksektir ancak azımsanmayacak bir oranda katılımcının da okul ikliminden memnun olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Pandemi Etkisine Yönelik Değerlendirme Duruma Göre Dağılım

Pandemi Etkisi	f	%
Düşük düzey	7	8.1
Orta düzey	12	14.0
Yüksek düzey	67	77.9
Toplam	86	100,0

Tablo 5'te görüldüğü üzere öğrencilerin büyük çoğunluğu pandemi sürecinden yüksek düzeyde etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 6. Tanrı Algısına Göre Dağılım

Tanrı algısı	f	%
Cezalandırıcı	31	36.0
Affedici	55	64.0
Total	86	100,0

Tablo 6'ya göre Tanrıya yönelik affedicilik algısı ön planda olan öğrencilerin sayısı fazla olmakla birlikte cezalandırıcı algısına sahip öğrencilerin sayısı da oldukça fazladır.

Tablo 7. Okul Türüne Göre Dağılım

Okul türü	f	%
Anadolu Lisesi	27	31.4
Endüstri Meslek Lisesi	9	10.4
Ticaret Meslek Lisesi	8	9.3
İmam Hatip Lisesi.	11	12.8
Sağlık Meslek Lisesi	4	4.7
Kız Meslek Lisesi	6	7.0
Diğerleri	21	24.4
Total	86	100,0

Tablo 7 incelendiğinde en fazla katılımın Anadolu Lisesi öğrencilerince gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 8. İnternetle Günlük Meşguliyeete Göre Dağılım

İnternetle meşguliyet	f	%
1-2 Saat	25	
3-4 Saat	28	
5 saat ve üzeri	33	
Total		100,0

Tablo 8'de katılımcıların internetle günlük meşguliyeet oranının benzer olduğu ancak günlük meşguliyeti 5 saat ve üzeri olarak ifade eden katılımcıların oranının kısmi olarak fazla olduğu görülmektedir.

5. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri örnekleme "Kişisel Bilgi Formu" ile "Şiddet Eğilimi Ölçeği" uygulanarak elde edilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Bu form kullanılarak katılımcıların demografik özellikleri "cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, okul ikliminden memnuniyet, pandemi etkisine yönelik değerlendirme, Tanrı algısı, okul türü ve internetle günlük meşguliyeet" ile ilgili bilgiler toplanmıştır.

Şiddet Eğilim Ölçeği: Lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerini belirlemek için Göka, Bayat ve Türkçapartarafından 1995 yılında geliştirilen ve "Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet"(1998) konulu araştırmada T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nca tekrar desenlenen ve kapsam geçerliliği sağlanan ŞEÖ kullanılmıştır. Ölçek, dörtlü Likert tipi (1) hiç uygun değil , (2) uygun değil, (3) uygun, (4) çok uygun seçeneklerinin yer aldığı 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçekten en yüksek puandan en düşük puana "80-20" puan aralığı söz konusudur. Alınan yüksek puan şiddet eğiliminin yüksekliğini göstermektedir. Bu araştırmada

ölçeğin "Cronbach Alpha" güvenilirlik katsayısı ise .84 olarak bulunmuştur. Bu katsayı değeri ölçeğin yüksek derecede güvenilir (Özdamar, 2002) aralığında olduğunu göstermektedir.

6. İstatistiksel Analiz

SPSS programı kullanılarak yapılan analizlerde frekans, standart sapma, aritmetik ortalama; faktörler arasındaki ilişkiler Ki-Kare test işlemleri anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edilerek uygulanmıştır. Anket maddeleri üzerinde fark oluşturan maddelerin değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu doğrultuda "okul türü ile internetle günlük meşguliyet" değişkenlerinin şiddet eğilimi üzerinde anlamlı fark oluşturmaması üzerine bu iki değişken değerlendirme dışı bırakılmıştır.

7. Bulgular

Lise öğrencilerinin demografik özelliklerinin şiddet eğilimleri üzerindeki etkilerini inceleme amaçlı araştırmanın bulgularının Ki-Kare analizi sonucunda (%5 hata payına göre) şiddet eğilimi üzerinde anlamlı fark oluşturmayan okul türü ve internetle günlük meşguliyet değişkenlerinin değerlendirilmesine yer verilmemiş sadece anlamlı sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir

1. Araştırmanın birinci sorusu "Cinsiyet değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?" şeklindedir.

Cinsiyetin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda "Doğru olduğuna inanılan konularda eleştirilme; sınırlı olduğunda bir şeyler kırma isteği; rahatsız edildiğinde fiziksel olarak karşılık verme; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın karşılık verme; sık sık kavga etme; dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma; sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılması" konularıyla ilgili sorularda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. "Doğru olduğuna inanılan konularda eleştirilme; sınırlı olduğunda bir şeyler kırma isteği; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu" konularında "çok uygun" seçeneği üzerinden; "sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılması" konularında "hiç uygun değil" seçeneği üzerinden kızların anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir. "Rahatsız edildiğinde fiziksel olarak karşılık verme; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın karşılık verme; sık sık kavga etme; dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma" konularında "çok uygun" seçeneği üzerinden erkeklerin anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir.

Tablo 9: Doğru olduğuna inandığım konularda eleştirilmek beni sınırlendirir.

1.Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Kız	Sayı	2	4	12	35	53	Ki Kare: 13,528 P: 0,028
	%	3.8%	7.6%	22.6%	66.0%	100,0%	
Erkek	Sayı	3	6	9	15	33	
	%	9.1%	18.1%	27.3%	45.5%	100,0%	
Toplam	Sayı	5	10	21	50	86	
	%	5.9%	11.6%	24.4%	58.1%	100,0%	

Tablo 10: Sınırlı olduğumda bir şeyleri kırma isteği duyarım

2. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Kız	Sayı	1	3	11	38	53	Ki Kare: 6,512 P: 0,041
	%	1.8%	5.7%	20.8%	71.7%	100,0%	
Erkek	Sayı	2	2	13	16	33	
	%	3.0%	9.1%	39.4%	48.5%	100,0%	
Toplam	Sayı	3	5	24	54	86	
	%	3,5%	5.8%	27.9%	62.8%	100,0%	

Tablo 11: Duygusal ya da fiziksel olarak rahatsız edildiğimde fiziksel olarak karşılık veririm

3. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Kız	Sayı	5	8	15	25	53	Ki Kare: 8,974 P: 0,001
	%	9.5%	15.1%	28.3%	47.1%	100,0%	
Erkek	Sayı	1	1	3	28	33	
	%	3.0%	24.2%	9.1%	84.8%	100,0%	
Toplam	Sayı	6	9	18	53	86	
	%	7.0%	10.5%	20.9%	61.6%	100,0%	

Tablo 12: Diğerlerinin saldırılarına karşı güçlü bir arkadaş grubu mutlaka olmalıdır.

4. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Kız	Sayı	1	5	14	33	53	Ki Kare: 11,241 P: 0,031
	%	1.9%	9.4%	26,4%	62.3%	100,0%	
Erkek	Sayı	1	3	13	16	33	
	%	3.0%	9.1%	39.4%	48.5%	100,0%	
Toplam	Sayı	2	8	27	49	86	
	%	2.3%	9.3%	31.4%	57.0%	100,0%	

Tablo 13: Eğer saldırıya uğramışsam aradan geçen zamana bakmaksızın aynı şekilde karşılık veririm.

5. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Kız	Sayı	10	12	13	18	53	Ki Kare: 7,843 P: 0,034
	%	18.9%	22.6%	24.5%	34.0%	100,0%	
Erkek	Sayı	1	2	9	21	33	
	%	3.1%	6.1%	27.2%	63.6%	100,0%	
Toplam	Sayı	11	14	22	39	86	
	%	12.8%	16.3%	25.6%	45.3%	100,0%	

Tablo 14: Sık sık kavga ederim.

6. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Kız	Sayı	9	15	13	16	53	Ki Kare: 8,695 P: 0,003
	%	17.0%	28.3%	24.6%	30.1%	100,0%	
Erkek	Sayı	0	1	4	28	33	
	%	0.0%	3.0%	12.1%	84.9%	100,0%	
Toplam	Sayı	9	16	17	44	86	
	%	10.5%	18.6%	19.8%	51.1%	100,0%	

Tablo 15: Bu dünyada en önemli şey diğerlerinden güçlü olmaktır.

7. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Kız	Sayı	3	10	19	21	53	Ki Kare: 10,374 P: 0,031
	%	5.7%	18.9%	35.8%	39.6%	100,0%	
Erkek	Sayı	1	3	8	21	33	
	%	3.0%	9.1%	24.2%	63.7%	100,0%	
Toplam	Sayı	4	13	27	42	86	
	%	4.7%	15.1%	31.4%	48,8%	100,0%	

Tablo 16: Kavgaları seyretmek beni rahatsız etmez.

8. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Kız	Sayı	10	14	14	15	53	Ki Kare: 7,678 P: 0,043
	%	18.9%	26.4%	26.4%	28.3%	100,0%	
Erkek	Sayı	1	3	10	19	33	
	%	3.0%	9.1%	30.3%	57.6%	100,0%	
Toplam	Sayı	11	17	24	34	86	
	%	12.8%	19.8%	27.9%	39.5%	100,0%	

Tablo 17: İnsan çevreden gelen tehditlere daima hazır olmalıdır.

8. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Kız	Sayı	3	8	19	23	53	Ki Kare: 9,124 P: 0,041
	%	5.7%	15.1%	35.8%	43.4%	100,0%	
Erkek	Sayı	1	1	12	19	33	
	%	3.0%	3.0%	36.4%	57.6%	100,0%	
Toplam	Sayı	4	9	31	42	86	
	%	4.7%	10.5%	36.0%	48.8%	100,0%	

Tablo 18: Sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılmalıdır

8. Cinsiyet		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Kız	Sayı	23	18	11	1	53	Ki Kare: 8,657 P: 0,028
	%	43.4%	34.0%	20.8%	1.9%	100,0%	
Erkek	Sayı	11	10	8	4	33	
	%	33.3%	30.3%	24.3%	12.1%	100,0%	
Toplam	Sayı	34	28	19	5	86	
	%	39.5%	32.6%	22.1%	5.8%	100,0%	

2. Araştırmanın ikinci sorusu “Sınıf değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır? şeklindedir.

Sınıf değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Kendisinden korkulmasından hoşlanma; beğenmediği bir şey söz konusu olduğunda en yakınıyla bile tartışma; sık sık kavga etme” konularında anlamlı farklılık bulunmuştur. Oluşan anlamlı fark “Kendisinden korkulmasından hoşlanma” ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden 12. sınıflarda daha yüksek oranda karşılık bulmaktadır. “Beğenilmeyen bir şey söz konusu olduğunda en yakınıyla bile tartışma ve sık sık kavga etme” konularında “çok uygun” seçeneği üzerinden 11. Sınıfların anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir.

Tablo 19: İnsanların benden korkması hoşuma gider.

1. Sınıf düzeyi		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
9.Sınıf	Sayı	2	3	12	8	25	Ki Kare: 12,392 P: 0,018
	%	8.0%	12.0%	48,0%	32.0%	100,0%	
10.Sınıf	Sayı	1	3	10	8	22	
	%	4.5%	13.7%	45.5%	36.3%	100,0%	
11.Sınıf	Sayı	0	1	9	10	20	
	%	0,0%	5.0%	45.0%	50.0%	100,0%	
12.Sınıf	Sayı	0	0	8	11	19	
	%	0,0%	0,0%	42.1%	57.9%	100,0%	
Toplam	Sayı	3	7	39	37	86	
	%	3.5%	8.1%	45.4%	43.0%	100,0%	

Tablo 20: Eğer beğenmediğim bir şey olursa en yakınım ile bile tartışırım.

1. Sınıf düzeyi		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
9.Sınıf	Sayı	2	5	9	9	25	Ki Kare: 9,128 P: 0,032
	%	8.0%	20.0%	36.0%	36.0%	100,0%	
10.Sınıf	Sayı	0	1	13	8	22	
	%	0.0%	4.6%	59.1%	36.3%	100,0%	
11.Sınıf	Sayı	0	0	9	11	20	
	%	0,0%	0.0%	45.0%	55.0%	100,0%	
12.Sınıf	Sayı	1	2	8	8	19	
	%	5.3%	10.5%	42.1%	42.1%	100,0%	
Toplam	Sayı	3	8	39	36	86	
	%	3.5%	9.3%	45.4%	41.8%	100,0%	

Tablo 21: Sık sık kavga ederim.

1. Sınıf düzeyi		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
9.Sınıf	Sayı	2	4	10	9	25	Ki Kare: 13,461 P: 0,035
	%	8.0%	16.0%	40.0%	36.0%	100,0%	
10.Sınıf	Sayı	2	2	9	9	22	
	%	9.1%	9.1%	40.9%	40.9%	100,0%	
11.Sınıf	Sayı	1	1	8	10	20	
	%	5.0%	5.0%	40.0%	50.0%	100,0%	
12.Sınıf	Sayı	0	1	9	9	19	
	%	0.0%	5.4%	47.3%	47.3%	100,0%	
Toplam	Sayı	5	8	36	37	86	
	%	5.8%	9.3%	41.9%	43.0%	100,0%	

3. Araştırmanın üçüncü sorusu “Ekonomik durum değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?” şeklindedir.

Ekonomik durum değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu; kendisinden korkulmasından hoşlanma” konularında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Oluşan anlamlı farklar “dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu; kendisinden korkulmasından hoşlanma” ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden ekonomik durumu düşük olan öğrencilerde anlamlı şekilde karşılık bulmaktadır.

Tablo 22: Bu dünyada en önemli şey diğerlerinden güçlü olmaktır.

1. Ekonomik durum		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Düşük	Sayı	1	1	6	13	21	Ki Kare: 16,246 P: 0,028
	%	4.8%	4.8%	28.5%	61.9%	100,0%	
Orta	Sayı	5	11	17	15	48	
	%	10.4%	22.9%	35.5%	31.2%	100,0%	
Yüksek	Sayı	1	5	5	6	17	
	%	5.9%	29.4%	29.4%	35.3%	100,0%	
Toplam	Sayı	7	17	28	34	86	
	%	8.1%	19.8%	32.6%	39.5%	100,0%	

Tablo 23: Diğerlerinin saldırılarına karşı güçlü bir arkadaş grubu mutlaka olmalıdır.

2. Ekonomik durum		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Düşük	Sayı	0	0	7	14	21	Ki Kare: 13,587 P: 0,019
	%	0.0%	0,0%	33.3%	66.7%	100,0%	
Orta	Sayı	3	10	19	16	48	
	%	6.2%	20.9%	39.6%	33.3%	100,0%	
Yüksek	Sayı	1	2	7	7	17	
	%	5.9%	11.9%	41.1%	41.1%	100,0%	
Toplam	Sayı	4	12	33	37	86	
	%	4.7%	13.9%	38.4%	43.0%	100,0%	

Tablo 24: İnsanların benden korkması hoşuma gider.

3. Ekonomik durum		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamli fark (p<0.05)
Düşük	Sayı	1	1	7	12	21	Ki Kare: 14,128 P: 0,011
	%	4,8%	4.8%	33.3%	57.1%	100,0%	
Orta	Sayı	6	11	18	13	48	
	%	12.5%	22.9%	37.5%	27.1%	100,0%	
Yüksek	Sayı	1	3	7	6	17	
	%	5.9%	17.7%	41.2%	35.2%	100,0%	
Toplam	Sayı	8	15	32	31	86	
	%	9.3%	17.4%	37.2%	36.1%	100,0%	

4. Araştırmanın dördüncü sorusu “Okul ikliminden memnuniyet düzeyi lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?” şeklindedir.

Okul ikliminden memnuniyetdeğişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma; bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanma; başkalarına zarar verme isteği duyma” konularında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Oluşan anlamlı farklar “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma; bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanma; başkalarına zarar verme isteği

duyma"ya göre "çok uygun" seçeneği üzerinden okul ikliminden memnun olmayan öğrencilerde anlamlı fark oluşturacak şekilde karşılık bulmaktadır.

Tablo 25: Hak etmiş olanlara layık oldukları ceza verilmelidir.

Okul memnuniyeti		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Memnun	Sayı	4	5	23	17	49	Ki Kare: 6,197 P: 0,029
	%	8.1%	10.3%	46.9%	34.7%	100,0%	
Değil	Sayı	1	3	12	21	37	
	%	2.7%	8.1%	32.4%	56.8%	100,0%	
Toplam	Sayı	5	8	35	38	86	
	%	5.8%	9.3%	40.7%	44.2%	100,0%	

Tablo 26: İnsan çevreden gelen tehditlere daima hazır olmalıdır.

Okul memnuniyeti		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Memnun	Sayı	1	4	20	24	49	Ki Kare: 7,844 P: 0,039
	%	2,0%	8.1%	40.8%	49.1%	100,0%	
Değil	Sayı	0	0	14	23	37	
	%	0.0%	0.0%	37.8%	62.2%	100,0%	
Toplam	Sayı	1	4	34	47	86	
	%	1.2%	4.7%	39.5%	54.6%	100,0%	

Tablo 27: Bazı insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım.

Okul memnuniyeti		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Memnun	Sayı	2	6	16	25	49	Ki Kare: 9,321 P: 0,041
	%	4.1%	12.2%	32.6%	51.1%	100,0%	
Değil	Sayı	0	0	13	24	37	
	%	0.0%	0.0%	35.1%	64.9%	100,0%	
Toplam	Sayı	2	6	29	49	86	
	%	2.3%	6.9%	33.8%	57.0%	100,0%	

Tablo 28: Bazen başkalarına zarar verme isteği duyarım.

Okul memnuniyeti		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Memnun	Sayı	14	13	12	10	49	Ki Kare: 10,877 P: 0,004
	%	28.5%	26.5%	24.5%	20.5%	100,0%	
Değil	Sayı	0	3	9	25	37	
	%	0.0%	8.1%	24.3%	67.6%	100,0%	
Toplam	Sayı	14	16	21	35	86	
	%	16.3%	18.6%	24.4%	40.7%	100,0%	

5. Araştırmanın beşinci sorusu "Pandemi etkisine yönelik değerlendirme değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?" şeklindedir.

Pandemi etkisine yönelik değerlendirme değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Hoşa gitmeyen bir olayla karşılaşıldığında hemen sinirlenme; arkadaş, anne, baba vb. insanlarla çok sık tartışmaya girme; bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanma” konusunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Oluşan anlamlı fark “Hoşa gitmeyen bir olayla karşılaşıldığında hemen sinirlenme; arkadaş, anne, baba vb. insanlarla çok sık tartışmaya girme; bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanma”ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden pandemi sürecinin etkisini yüksek düzeyde hissettiğini ifade eden lise öğrencilerinde daha yüksek oranda karşılık bulmaktadır.

Tablo 29: Hoşuma gitmeyen bir olayla karşılaştığımda hemen sinirlenirim.

Pandemi etkisi		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Düşük düzey	Sayı %	1 14.3%	1 14.3%	2 28.6%	3 42.8%	7 100,0%	Ki Kare: 11,665 P: 0,017
Orta düzey	Sayı %	0 0,0%	3 25.0%	4 33.3%	5 41.7%	12 100,0%	
Yüksek düzey	Sayı %	0 0,0%	2 3.0%	7 10.4%	58 86.6%	67 100,0%	
Toplam	Sayı %	1 1.2%	6 6.9%	13 15.1%	66 76.8%	86 100,0%	

Tablo 30: Arkadaşlarım, annem, babam vb. insanlarla çok sık tartışmaya girerim.

Pandemi etkisi		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Düşük düzey	Sayı %	3 42.8%	2 28.6%	1 14.3%	1 14.3%	7 100,0%	Ki Kare: 113,347 P: 0,026
Orta düzey	Sayı %	4 33.3%	3 25.0%	3 25.0%	2 16.7%	12 100,0%	
Yüksek düzey	Sayı %	2 3.0%	4 6.0%	23 34.3%	38 56.7%	67 100,0%	
Toplam	Sayı %	9 10.4%	9 10.4%	27 31.4%	41 47.8%	86 100,0%	

Tablo 31: Bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabileceğine inanırım.

Pandemi etkisi		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Düşük düzey	Sayı %	1 14.3%	1 14.3%	3 42.8%	2 28.6%	7 100,0%	Ki Kare: 16,534 P: 0,029
Orta düzey	Sayı %	2 16.7%	3 25.0%	3 25.0%	4 33.3%	12 100,0%	
Yüksek düzey	Sayı %	2 3.0%	4 6.0%	22 32.8%	39 58.2%	67 100,0%	
Toplam	Sayı %	5 5.8%	8 9.3%	28 32.6%	45 52.3%	86 100,0%	

6. Araştırmanın altıncı sorusu “Tanrı algısı değişkeni lise öğrencilerinin şiddet eğilimi etkisi üzerinde anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?” şeklindedir.

Tanrı algısı değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; bazen başkalarına zarar verme isteği duyma; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın aynı şekilde karşılık verme; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama” konularında anlamlı farklar bulunmuştur. Oluşan anlamlı farklar “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; bazen başkalarına zarar verme isteği duyma; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın aynı şekilde karşılık verme; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama”ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden cezalandırıcı Tanrı algısına sahip lise öğrencilerinde anlamlı fark oluşturacak yüksek düzeyde karşılık bulmaktadır.

Tablo 32: Hak etmiş olanlara layık oldukları ceza verilmelidir.

Tanrı algısı		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Cezalandırıcı	Sayı	0	0	6	25	31	Ki Kare: 8,724 P: 0,002
	%	0.0%	0.0%	19.3%	80.7%	100,0%	
Affedici	Sayı	1	4	15	35	55	
	%	1.8%	7.3%	27.3%	63.6%	100,0%	
Toplam	Sayı	1	4	21	60	86	
	%	1.2%	4.7%	24.4%	69.7%	100,0%	

Tablo 33: Bazen başkalarına zarar verme isteği duyarım.

Tanrı algısı		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Cezalandırıcı	Sayı	1	3	12	15	31	Ki Kare: 10,981 P: 0,043
	%	3.2%	9.7%	38.7%	48,4%	100,0%	
Affedici	Sayı	14	11	14	16	55	
	%	25.4%	20.0%	25.4%	29.2%	100,0%	
Toplam	Sayı	15	14	26	31	86	
	%	17.4%	16.3%	30.2%	36.1%	100,0%	

Tablo 34: Eğer saldırıya uğramışsam aradan geçen zamana bakmaksızın aynı şekilde karşılık veririm.

Tanrı algısı		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Cezalandırıcı	Sayı	1	1	12	17	31	Ki Kare: 11,228 P: 0,039
	%	3.2%	3.2%	38.7%	54.9%	100,0%	
Affedici	Sayı	18	19	12	6	55	
	%	32.7%	34.6%	21.8%	10.9%	100,0%	
Toplam	Sayı	19	20	24	23	86	
	%	22.1%	23.2%	27.9%	26.8%	100,0%	

Tablo 35: Kavgaları seyretmek beni rahatsız etmez.

Tanrı algısı		Hiç uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok uygun	Toplam	Anlamlı fark (p<0.05)
Cezalandırıcı	Sayı	1	2	10	18	31	Ki Kare: 12,191 P: 0,044
	%	3.2%	6.5%	32.2%	58.1%	100,0%	
Affedici	Sayı	26	20	6	3	55	
	%	47.3%	36.4%	10.9%	5.4%	100,0%	
Toplam	Sayı	27	22	16	21	86	
	%	31.4%	25.6%	18.6%	24.4%	100,0%	

7- Araştırmamızda diğer bir soru “Şiddet eğilimi ölçeğinde en yüksek ortalamaya sahip madde hangisidir?” şeklindedir.

Tablo 36: Şiddet Eğilimi Ölçeğinin En Yüksek Ortalamaya Sahip Maddesi

Sık sık kavga ederim		
N	\bar{x}	S
86	3,86	0,548

Tablo incelendiğinde ($\bar{x}= 3,86$) ile en yüksek ortalamaya “sık sık kavga ederim” maddesinin ulaştığı görülmektedir.

8. Araştırmanın diğer bir sorusu “Örneklemin pandemi anket verilerine göre genel ortalama düzeyleri nedir?” şeklindedir.

Tablo 37: Pandemi Anketi Genel Ortalama

N	\bar{x}	S
86	3,71	0,462

Tablo incelendiğinde katılımcıların şiddet eğilimi ortalamasının en yüksek puan 4 üzerinden ($\bar{x}=3,71$) olduğu görülmektedir. Bu değer şiddet eğiliminin en üst basamağını ifade eden “Çok uygun” seçeneğine oldukça yakın bir düzeyi göstermektedir. Bu ortalamaya bakarak lise öğrencilerinin yüksek düzeyde şiddette eğilim gösterdiklerini ifade etmek mümkündür.

8. Tartışma

İletişim araçları vasıtasıyla araştırmamıza interaktif olarak katılan lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri üzerinde “cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, okul ikliminden memnuniyet, pandemi etkisine yönelik değerlendirme ve Tanrı algısı” değişkenlerinin oluşturduğu anlamlı farklarla ilgili tartışmalar şu şekildedir:

8.1. Cinsiyet - Şiddet Eğilimi

Cinsiyetin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Doğru olduğuna inanılan konularda eleştirilme; sinirli olduğunda bir şeyler kırma isteği; rahatsız edildiğimde fiziksel olarak karşılık verme; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın karşılık verme; sık sık kavga etme; dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi;; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma; sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılması” konularıyla ilgili sorularda anlamlı farklılıklar bulunmuştur. “Doğru olduğuna inanılan konularda eleştirilme; sinirli olduğunda bir şeyler kırma isteği; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu” konularında “çok uygun” seçeneği

üzerinden; “sokakta başıboş dolaşan hayvanlar ortadan kaldırılması” konularında “hiç uygun değil” seçeneği üzerinden kızların anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir. “Rahatsız edildiğinde fiziksel olarak karşılık verme; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın karşılık verme; sık sık kavga etme; dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma” konularında “çok uygun” seçeneği üzerinden erkeklerin anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir. Şiddet eğilimi üzerinde değişkenler arasında en fazla cinsiyetin değişkeninin anlamlı fark oluşturması, cinsiyetin şiddete eğilim açısından önemli faktör olduğunu göstermektedir. Şiddet eğilim ölçeği maddeleri üzerinde özellikle erkeklerin daha fazla sayıda fark oluşturması, cinsiyet değişkenine göre erkeklerin şiddete eğilim düzeyinin kızlardan daha yüksek olduğunu bir göstergesidir. Kızların sokak hayvanlarının ortadan kaldırılmasına yönelik maddede hiç uygun değil seçeneği üzerinden anlamlı fark oluşturmasını, sokak hayvanlarına karşı kızların daha duyarlı olduğunu bir göstergesi olarak kabul etmek mümkündür.

8.2. Sınıf-Şiddet Eğilimi

Sınıf değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Kendisinden korkulmasından hoşlanma; beğenmediği bir şey söz konusu olduğunda en yakınıyla bile tartışma; sık sık kavga etme” konularında anlamlı farklılık bulunmuştur. Oluşan anlamlı fark “Kendisinden korkulmasından hoşlanma” ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden 12. sınıflarda daha yüksek oranda karşılık bulmaktadır. “Beğenilmeyen bir şey söz konusu olduğunda en yakınıyla bile tartışma ve sık sık kavga etme” konularında “çok uygun” seçeneği üzerinden 11. Sınıfların anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir. Sınıf değişkenine göre yüksek düzey sınıf öğrencilerinin şiddet eğilim ölçeği maddeleri üzerinde daha fazla anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir. Bu durumu yaş ile de ilişkilendirerek ergenlik dönemi öğrencilerinde sınıf ve yaşın ilerlemesine bağlı olarak şiddete eğilimin arttığını ifade etmek mümkündür.

8.3. Ekonomik durum - Şiddet Eğilimi

Ekonomik durum değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu; kendisinden korkulmasından hoşlanma” konularında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Oluşan anlamlı farklar “dünyadaki en önemli şey olarak güçlü olmanın görülmesi; saldırılara karşı güçlü arkadaş grubu; kendisinden korkulmasından hoşlanma” ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden ekonomik durumu düşük olan öğrencilerde anlamlı şekilde karşılık bulmaktadır. Ekonomik durum değişkenine göre şiddet eğilim ölçeği üzerinde sadece ekonomik durumu düşük öğrencilerin anlamlı fark oluşturması, ekonomik durumun düşük olmasının şiddete yatkınlık üzerinde önemli bir tetikleyici olduğunu göstermektedir. Buna ilaveten genel olarak değerlendirildiğinde ise bu sonuca bakarak ekonomik durumun şiddete eğilim gösterme üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu ifade etmek mümkündür.

8.4. Okul İkliminden Memnuniyet - Şiddet Eğilimi

Okul ikliminden memnuniyet değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma; bazı insanlara karşı zor kullanılabilmesine inanma; başkalarına zarar verme isteği duyma” konularında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Oluşan anlamlı farklar “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; çevreden gelen tehditlere daima hazır olma; bazı insanlara karşı zor kullanılabilmesine inanma; başkalarına zarar verme isteği duyma”ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden okul ikliminden memnun olmayan öğrencilerde anlamlı fark oluşturacak şekilde karşılık bulmaktadır. Mekan algısı insan psikolojisi üzerindeki pozitif / negatif yönlü etkisi bilinen bir gerçekliktir. İnsanın içinde bulunduğu mekanda kendini rahat hissetmemesi ve dolayısıyla mekanı bir tehdit unsuru olarak algılaması, psikolojik gerginliği artırması beklenen bir durumdur. Okul ikliminden memnuniyet değişkenine göre, şiddet eğilim ölçeği üzerinde okul ikliminden memnun olamayan öğrencilerin fark oluşturması bu düşünceyi destekler niteliktedir.

8.5. Pandemi Etkisini Değerlendirme -Şiddet Eğilimi

Pandemi etkisine yönelik değerlendirme değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Hoşa gitmeyen bir olayla karşılaşıldığında hemen sinirlenme; arkadaş, anne, baba vb. insanlarla çok sık tartışmaya girme; bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabilmesine inanma” konusunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Oluşan anlamlı fark “Hoşa gitmeyen bir olayla karşılaşıldığında hemen sinirlenme; arkadaş, anne, baba vb. insanlarla çok sık tartışmaya girme; bazı hallerde insanlara karşı zor kullanılabilmesine inanma”ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden pandemi sürecinin etkisini yüksek düzeyde hissettiğini ifade eden lise öğrencilerinde daha yüksek oranda karşılık bulmaktadır. İnsanın psikosoyal anlamda yüzleşmek zorunda kaldığı travmatik süreçlerin etkilerinin düzeylerini öngörebilmek mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda travmatik süreçlerin insanda kaygı, depresyon ve stres gibi psikolojik yönlü problemleri tetiklemesi beklenen bir durumdur. Bu bağlamda şiddete eğilimi de psikolojik yönlü problemlerden bağımsız düşünmek sağlıklı bir yaklaşım olmayacaktır. Dolayısıyla şiddet eğilim ölçeği üzerinde anlamlı fark oluşturan öğrencilerin pandemi sürecinden yüksek düzeyde etkilendiklerini ifade eden öğrencilerin olması, bu değerlendirmeyi desteklemektedir.

8.6. Tanrı Algısı - Şiddet Eğilimi

Tanrı algısı değişkeninin şiddet eğilimi üzerindeki etkilerini ölçmeye yönelik olarak yapılan analiz sonucunda “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; bazen başkalarına zarar verme isteği duyma; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın aynı şekilde karşılık verme; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama” konularında anlamlı farklar bulunmuştur. Oluşan anlamlı farklar “Hak edenlere layık oldukları cezanın verilmesi; bazen başkalarına zarar verme isteği duyma; uğranılan saldırıya aradan geçen zamana bakılmaksızın aynı şekilde karşılık verme; kavgaları seyretmekten rahatsız olmama”ya göre “çok uygun” seçeneği üzerinden cezalandırıcı Tanrı algısına sahip lise öğrencilerinde anlamlı fark oluşturacak yüksek düzeyde karşılık bulmaktadır. İnsanlar çevreleriyle

etkileşimlerinin bir sonucu olarak her şeye olumlu ya da olumsuz anlam yükleme eğilimi gösterirler. Bu anlamın mahiyetini şekillendiren pek çok unsur söz konusudur. Kişinin kalıtsal özellikleri, ailesi, arkadaş grupları, alınan eğitimin içeriği ve kalitesi, yaşadığı yerleşim yerinin özellikleri gibi unsurları konuyla ilişkilendirmek mümkündür. Kişinin olumlu anlam yüklediği şeylerle ilişkisi de olumlu bir seyir içerisinde gerçekleşmesi ve bu ilişkinin yansımalarının da olumlu olması beklenir. İnsanın ontolojik eğiliminin bir yansıması olarak Tanrı algısı ve Tanrı'ya yüklediği anlamın mahiyeti de bu çerçevede şekillenir. Dolayısıyla Tanrı algısı cezalandırıcı sıfatı üzerinde şekillenen öğrencilerde şiddet eğilimlerinin daha yüksek düzeyde olması, bu öngörünün geçerliliğinin de bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

8.7. Şiddet Eğilimi Ölçeğinin En Yüksek Ortalamaya Sahip Maddesi

($\bar{x}= 3,86$) ile en yüksek ortalamaya “sık sık kavga ederim” maddesinin ulaştığı görülmektedir. Bu durum şiddet eğilimi yüksek olan bireylerin kavga etmeye daha meyilli olduklarının istatistiksel açıdan bir göstergesidir. Buna ilaveten şiddete eğilimin kavga etmek üzerinden somutlaştığının da bir ifadesidir. Bu bağlamda bireylerin şiddete olan eğilimlerinin azaltılmasıyla kavgaların oranının azaltılmasının ancak mümkün olacağını ifade etmek mümkündür. Buna bağlı olarak insanları şiddete yatkın hale getiren fizyolojik, biyolojik, psikolojik, duygusal ve sosyal etkenlerin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu da şiddet araştırmalarını daha da önemli kılan gerekçelerdendir.

8.8. Katılımcıların Genel Şiddet Eğilimi Ortalaması

Katılımcıların şiddet eğilimi ortalamasının en yüksek puan 4 üzerinden ($\bar{x}=3,71$) olduğu görülmektedir. Bu değer şiddet eğiliminin en üst basamağını ifade eden “Çok uygun” seçeneğine oldukça yakın bir düzeyi göstermektedir. Bu ortalamaya bakarak lise öğrencilerinin yüksek düzeyde şiddette eğilim gösterdiklerini ifade etmek mümkündür. Bu sonuç, lise öğrencilerinin şiddet konusunda büyük bir risk altında oldukları gibi ergenlik döneminin şiddete eğilimi artırma olasılığını yüksekliğinin de bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu durum sağlıklı bir ergenlik dönemi yaşamının psikolojik ve sosyolojik şifrelerinin belirlenmesi için gerekli araştırmaların yapılmasının aciliyetini göstermesi açısından önemlidir.

9. Sonuç

Eğitim, kalıtsal özelliklerle çevresel faktörler bağlamında bireylerin potansiyellerini açığa çıkarma ve farklı potansiyeller kazandırma süreci olarak ifade edilen bir kavramdır. Eğitimin sağlıklı bir süreç içerisinde gerçekleşebilmesi için, fiziki şartlarla birlikte eğitimcilerin ve öğrencilerin içinde buldukları psikososyal durumun da uygun olması gerekmektedir. Bu bağlamda lise öğrencilerinin gelişim dönemi olarak içinde buldukları ergenlik döneminin, değişen hormonal ve duygusal değişimin bir yansıması olarak bireylerde pek çok psikososyal probleme yatkınlık oluşturduğu bilinen bir gerçekliktir. Bu açıdan psikososyal bir problem olarak konumlandırabileceğimiz şiddete eğilim, diğer gelişim dönemlerine nazaran ergenlik döneminde daha belirgin olarak karşılık bulmaktadır. Bireylerin fizyolojik ve psikolojik sağlıklarının gelişim dönemi süreçlerinin başarılı bir şekilde atlatılmasıyla yakından ilişkili olduğu düşünüldüğünde, bireyin hayatında daha kalıcı izler bırakma potansiyeli açısından

ön plana çıkan ergenlik döneminin başarı şekilde atlatılması daha da önem kazanan bir husustur. Ergenlik döneminin karakteristik özellikleri üzerinde farklı değişim ve dönüşümlere neden olabilecek bir etken olarak da, tüm dünyada hayatın her alanında kendini hissettiren pandemi etkilerini öngörmek mümkün görünmektedir. Bu bakımdan pandemi sürecinin ergenlik dönemi içinde bulunan ve içinde buldukları gelişim döneminin bir uzantısı olarak şiddete daha yatkınlık gösteren lise öğrencilerinin psikososyal durumlarını anlamaya yönelik araştırmalar önemli görülmektedir. Bundan dolayı pandemi süreci içinde lise öğrencilerinin şiddet eğilim düzeyleri üzerinde bazı demografik değişkenlerin anlamlı fark oluşturup oluşturmadıklarını inceleme amacı taşıyan araştırmamızın verilerinin; pandemi, şiddet ve ergenlik dönemi literatürüne mütevazı düzeyde katkı sunması beklenmektedir.

Lise öğrencilerinin şiddet eğilimleri üzerinde bazı değişkenlerin etkilerini inceleme ve böylece şiddete eğilimin psikososyal dinamiklerini belirleme amacı taşıyan araştırmamızda “Kişisel Bilgi Formu” ile “Şiddet Eğilim Ölçeği” kullanılmış ve elde edilen veriler SPSS programında frekans, aritmetik ortalama, standart sapma; Ki Kare test işlemleri anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edilerek uygulanmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Örneklem yüksek düzeyde şiddet eğilimine sahiptir.
- Cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, okul ikliminden memnuniyet, pandemi etkisine yönelik değerlendirme, Tanrı algısı değişkenleri şiddet eğilimi üzerinde anlamlı farklar oluştururken; okul türü ve internette günlük meşguliyet değişkenlerinin oluşturduğu fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır.
- Cinsiyet değişkenine göre şiddet eğilim ölçeği maddeleri üzerinde en fazla erkek öğrencilerin anlamlı fark oluşturdukları ve dolayısıyla erkek öğrencilerin şiddete eğilimlerinin kız öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Bölüm değişkenine göre “ölümü düşünme sıklığı”na göre “arttı” seçeneği üzerinden İlahiyat Fakültesi öğrencileri anlamlı fark oluşturmuşlardır.
- Sınıf değişkenine göre şiddet eğilimi üzerinde 11. ve 12. Sınıfların anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir. Bu sonuç lise öğrencilerinde sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin şiddete daha eğilimli olduklarını göstermektedir.
- Ekonomik durum değişkenine göre şiddet eğilim ölçeği maddeleri üzerinde ekonomik durumu düşük olan öğrencilerin anlamlı fark oluşturdukları görülmektedir. Bu durum ekonomik durumu düşük olan lise öğrencilerinin şiddete daha eğilimli olduklarını göstermektedir.
- Okul ikliminden memnuniyetin şiddete eğilimi etkilediği ve okul ikliminden memnun olmayan öğrencilerin şiddete daha fazla eğilim gösterdikleri tespit edilmiştir.
- Pandemi etkisini değerlendirme değişkenine göre pandemi sürecinden daha fazla etkilenen öğrencilerin şiddet eğilim düzeyleri yüksektir. Bu duruma göre pandemi sürecinin oluşturduğu olumsuz atmosferin ergenlik

dönemi içinde bulunan lise öğrencilerinin şiddete olan eğilimlerini artırdığını ifade etmek mümkündür.

- Tanrı algısı “cezalandırıcı” olarak negatif yönlü olan lise öğrencilerinde şiddete eğilim fazladır. Bu sonucu Tanrı’ya pozitif yönlü algı geliştirmenin şiddet eğilimini azalttığı şeklinde değerlendirmek mümkündür.
- Şiddet eğilim ölçeği maddeleri içinde en yüksek ortalamaya “sık sık kavga ederim” maddesinin ulaştığı görülmektedir. Bu durumu kavga etmenin şiddete eğilimin en somut göstergesi olduğu şeklinde değerlendirmek mümkündür.

Kaynakça

- Akalın, A. (2010). *5-49 Yaş Grubu Kadınlarda Aile İçi Şiddet Sıklığı Ve Şiddetin Depresyona Etkisi*. Selçuk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Altan, T.,Şahin Baltacı, H.(2016). Lise Öğrencilerinde Benlik Saygısının Yordayıcısı Olarak Depresyon, Bağlanma ve Şiddet Eğilimi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,1(40):227-239
- Aras, H.İ. (2014). Şizofrenide Şiddet .*Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 6(1):45-55.
- Avcı Ö.H.,Yıldırım, İ. (2014). Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yalnızlık ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29(1):157-168.
- Avcı, R.,Çelikkaleli, Ö.(2016). Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Yordayıcıları Olarak Akran Zorbalığına Maruz Kalma, Sürekli Öfke ve Yabancılaşma. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2):151-167.
- Brennan, W. (1998). Aggression And Violence: Examining The Theories. *Nursing Standard*, 12(27): 36–38
- Çetin, F.G. (2013). *15-49 Yaş Evli Kadınların Ruhsal Durumları Ve Şiddet Üzerine Bir Çalışma*.Haliç Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Fairbairn, W. R. D. (1963). Synopsis Of An Object-Relations Theory Of The Personality. *International Journal of Psychoanalysis*, 44: 224–25.
- Kılıçarslan, S.,Parmaksız, İ. (2020). Ergenlerde Şiddet Eğiliminin Yordayıcıları Olarak Sosyal Kaygı ve Duygusal Özerklik. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16(1):1-14.
- Özdamar, K. (2002). *Paket Programları İle İstatistiksel Veri Analizi- 2(Çok Değişkenli Analizler)*, Kaan Kitapevi.Eskişehir.
- Öztoprak, M.T. (2014). *Psikolojik Şiddetin Tükenmişlik Üzerindeki Etkisinde İş Stresinin Aracılık Rolü: Ankara İlindeki Sosyal Güvenlik Kurumuna Bağlı Çalışanlar Üzerinde Bir Analiz*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi
- Poussard, J. & Çamuroğlu, M. (2015). *Psikolojik Taciz İş Yaşamında Gerilim*. Akılçelen Kitaplar. Ankara.

- Song L, Singer MI, Anglin TM. (1998). ViolenceExposureAndEmotionalTrauma As ContributorsToAdolescentsViolentBehaviors. *Arch Pediatr AdolescMed.* 152: 531-536.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu. (1998). Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet. Bilim Serisi: 113. Başbakanlık Basımevi.Ankara.
- Uluçay, T. (2012). *Müzik Eğitiminin Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerine Etkisi*. İnönü Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Doktora tezi.
- Ülger,Z. (2019). *Şiddet Mağduru Kadınların Bilişsel Süreçlerinin Nöropsikolojik Testlerle Değerlendirilmesi: Şiddetin Bellek Ve Dikkate Etkisi*. Ufuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Ünsal, A. (2019). *Kadınlara Uygulanan Şiddet Türlerinin Depresyona Etkisi*. İstanbul Gelişim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Vohs, K.D., Baumeister R.F. (2004). *Understanding Self-Regulation: An Introduction*. R.F. Baumeisterand K.D. Vohs (Ed.), *Handbook Of Self-Regulation: Research, TheoryAnd Applications*, 1-12, GuilfordPress.New York.
- World Health Organization (WHO) (2002). *World Report On Violence And Health*. Geneva. p. 1-46.



Strategic Research Academy ©

© Copyright of Journal of Current Researches on Social Science is the property of Strategic Research Academy and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.